39. חוקת. מותו של אהרון[1] (במדבר קפג/א)

כ 27: וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה', וַיַּעֲלוּ אֶל הֹר הָהָר לְעֵינֵי כָּל הָעֵדָה.

1. <u>איך העם ראה אותם כשעלו אל ההר?</u>

אמאי מדוע **לְעֵינֵי כָּל הָעֵדָה? אלא בגין דאהרן הוה רחימא דעמא יתיר מכלא** כי אהרן היה אהוב על העם יותר מכל אדם אחר, **ולא יימרון דהא אתנגיד על ידא דמשה,** וכדי שלא יאמרו שנפטר באשמת משה. **ומשה משיך לאהרן במלין, עד דסליקו לטורא** שכנע משה את אהרן במילים כדי לעלות על ההר[2]. **וכל ישראל הוו חמאן בשעתא דאפשיט משה לבושי דאהרן ואלביש לון לאלעזר.** וכל ישראל היו רואים איך הפשיט משה את בגדי אהרן והלביש אותם את אלעזר.

2. <u>הקב"ה לא 'הפשיט' את אהרון עד שמשה רבינו יעשה זאת[3].</u>

מאי טעמא משה? מדוע הפשיט משה את בגדי אהרן? **אלא משה אלבישינון לאהרן כד סליק לכהנא** כי משה הוא זה שהלביש את אהרן כשהתמנה לכהונה גדולה **הה"ד: וילבש משה את אהרן את בגדיו[4], וכתיב (ויקרא ח 7): וַיַּלְבֵּשׁ אֹתוֹ אֶת הַמְּעִיל. השתא משה אעדי מניה מה דיהב ליה** עכשיו, הפשיט משה את הבגדים שהלביש אותו, **וקב"ה אעדי מניה מה דיהב ליה** ופשט הקב"ה את מה שנתן לו **ותרווייהו אפשיטו ליה לאהרן מכלא** ושניהם (הקב"ה ומשה) הפשיטו את בגדי אהרן **ומשה אעדי לבר** פשט משה מבחוץ, **וקב"ה לגו** והקב"ה מבפנים, **ועד דאעדי**

---

[1] אהרון כהן גדול נפטר באי באב.

[2] ילקוט שמעוני רמז תשס"ד: ... אמר ליה הקב"ה למשה: 'עשה טובה, ואמור לו לאהרן על המיתה שאני בוש לומר לו' (!). אמר ר' הונא בשם רבי תנחום בר חייא: מה עשה משה? השכים בשחרית, והלך לו אצל אהרן.

- התחיל קורא: אהרן אחי!

ירד אצלו.

- א"ל: מה ראית להשכים ולבא כאן היום?
- א"ל משה: דבר מן התורה הייתי מהרהר בלילה, ומתקשה לי הרבה. לכך השכמתי ובאתי אצלך.
- א"ל: ומהו הדבר?
- א"ל: איני יודע מה היה הדבר, אלא אני יודע שבספר בראשית הוא, הבא אותו ונקרא בו.

נטלו ספר בראשית, וקראו בו כל פרשה ופרשה.

- ועל כל אחת ואחת אמר: יפה עשה, ויפה ברא הקב"ה.

וכיון שהגיעו לבריאת אדם,

- אמר משה: מה אומר לאדם שהביא מות לעולם?
- א"ל אהרן: משה אחי, לא תאמר בדבר הזה, 'אין אנו מקבלין גזרת אלהים וכו'. היאך נבראו אדם וחוה, והיאך זכו לי"ג חופות שנאמר (יחזק' כח 13: בְּעֵדֶן גַּן אֱלֹהִים הָיִיתָ, והיאך אכל מן העץ ונאמר לו (בראי ג 19: כִּי עָפָר אַתָּה)
- א"ל: לאחר כל השבח הזה כך וכך הגיעו.
- א"ל: ואני ששלטתי במלאכי השרת, ואתה שעצרת את המות, לא סופנו לכך, עוד כמה שנים יש לנו לחיות עוד כ'
- א"ל: קטנות הן.

היה יורד ויורד עד שהזכיר לו יום המות. מיד הרגישו עצמותיו של אהרן גועו.

- א"ל: שמא בשבילי הוא הדבר?
- א"ל: הן.

[3] הרי הפסוק ברור: וַיַּפְשֵׁט מֹשֶׁה אֶת אַהֲרֹן אֶת בְּגָדָיו וַיַּלְבֵּשׁ אֹתָם אֶת אֶלְעָזָר בְּנוֹ **(ורק אחר כך)** וַיָּמָת אַהֲרֹן שָׁם בְּרֹאשׁ הָהָר וַיֵּרֶד מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר מִן הָהָר.

[4] פסוק זה אינו מופיע בצורה זו בתורה. (הכוונה ל-ויקרא ח 30: וַיְקַדֵּשׁ אֶת אַהֲרֹן אֶת בְּגָדָיו).

משה קב״ה לא אעדי ועד שמשה רבינו אינו מפשיט, הקב״ה לא הפשיט (חיכה הקב״ה למשה רבנו!) **זכאה חולקא דמשה.** אשרי חלקו של משה![5]

3. <u>אשריהם הצדיקים</u>

זכאה חולקהון דצדיקייא דקב״ה בעי ביקריהון. אשרי חלקם של הצדיקים שהקב״ה חפץ בכבודם. **אתקין קב״ה לאהרן ערסא ומנרתא דדהבא דנהרא,** סידר הקב״ה לאהרן מיטה, מנורת זהב שמאירה, **ומדידיה נטיל מההוא מנרתא דהוה דליק בכל יומא תרי זמני** (שכרו על העובדה) שהדליק את המנורה פעמיים ביום. **ואסתים פום מערתא ונחתו** (ואחרי מותו) נסתמה פי המערה, וירדו (משה ואלעזר).

4. <u>פי׳ ״ויראו כל העדה״</u>

רבי יהודה אמר: פום מערתא הוה פתיחא המערה הייתה פתוחה, **דכל ישראל הוו חמאן לאהרן שכיב** כדי שכל ישראל יראו את אהרן שוכב (מת) **ובוצינא דמנרתא דליק קמיה** ונר מנורה דולק לפניו **וערסיה נפיק ועייל** ומיטתו יוצאת ונכנסת **ועננא חד קאים עליה** וענן אחד ניצב על המיטה. **וכדין ידעו ישראל דהא אהרן מית וחמו** אז, ידעו ישראל שאהרן נפטר, **דהא אסתלקו ענני כבוד** כי הסתלקו ענני כבוד, **הה״ד (במדבר כ 29): וַיִּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גָוַע אַהֲרֹן וגו׳, והא אוקמוה** כמו שהסברנו. **ועל דא, בכו לאהרן כל בית ישראל גוברין ונשין וטף** לכן, בכו כל בית ישראל את אהרן, אנשים, נשים וטף **דהא רחימא מכלהו הוה.** כי היה אהוב על כולם[6].

5. <u>מדוע משה, אהרון ומרים לא נקברו במקום אחד?</u>

רבי שמעון אמר: הני תלתא אחין עלאין קדישין, אמאי לא אתקברו באתר חד מדוע שלושת האחים העליונים הקדושים (משה, אהרן ומרים) אינם קבורים במקום אחד **ושייפין אתבדרו חד הכא, וחד הכא, וחד באתר אחרא?** וגופותיהם פזורים, אחד כאן, אחד כאן ואחד במקום אחר?

6. <u>ניסיון תשובה: הם נקברו במקומות שיסתכנו בהם ישראל בעתיד.</u>

אלא אית דאמרי באתר דבעאן ישראל לאסתכנא ביה אלא יש אומרים (שכל אחד קבור במקום) שעתידים ישראל להסתכן בהם, **מית כל חד וחד בגין לאגנא עלייהו ואשתזבון** כל אחד מת (במקום שיעברו בו ישראל) כדי להגן עליהם ולהציל אותם[7].

אבל כל חד וחד מית כדקא חזי עלייהו (תשובת היש אומרים נדחית) אלא כל אחד נפטר במקום הראוי לו. **מרים בקדש בין צפון לדרום, אהרן לסטר ימינא,** לצד ימין[8], **משה כדקא חזי ליה** משה כראוי לו, **אחיד ההוא טורא**

---

[5] ילקוט שמעוני רמז תשס״ד: קח את אהרן וגו׳ והפשט את אהרן וגו׳, ... א״ל הכנס למערה ונכנס למערה. עלה ופשוט ידיך ופשט. קמוץ פיך וקמץ. עצום עיניך ועצם. באותה שעה אמר משה ׳אשרי מי שמת במיתה זו׳.

[6] ילקוט שמעוני, תורה פרשת חקת, רמז תשסד: ויראו כל העדה כי גוע אהרן: כיון שירדו משה ואלעזר מן ההר, נתקבצו כל הקהל עליהם אמרו: ׳היכן אהרן?׳. א״ל: ׳מת׳. אמר ליה: היאך יכול מלאך המות לפגוע בו אדם שעמד במלאך המות ועצרו? שנאמר (במדבר יז 13: וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה). א״ל: אם אתם מביאין אותו מוטב, ואם לאו אנו נסקל אתכם (!). באותה שעה עמד משה בתפלה ואמר: רבש״ע! הוציאנו מן החשד. מיד פתח הקדוש ברוך הוא את המערה והראהו להם שנאמר ויראו כל העדה כי גוע אהרן.

[7] מרים בקדש. שם בני ישראל עמדו למות בצמא. אהרן בהור ההר שבו תתכוננה מלחמה נגד הכנענים. משה בהר העברים, ערב המלחמה לכיבוש ארץ ישראל. (עיי׳ מס׳ סוטה לד/ב) אמר רבא: מלמד, שפירש כלב בן יפונה מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות, אמר להן: אבותי, בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים. (רש״י, בראׁ מח 7).
בראשית רבה, וישלח פב, י: מה ראה אבינו יעקב לקבור את רחל בדרך אפרת אלא צפה יעקב אבינו שהגליות עתידות לעבור שם, לפיכך קברה שם כדי שתהא מבקשת עליהם רחמים ...

לטורא דאהרן אחז את ההר הזה בהר של אהרן **וכניש לקבורתא דמרים לגבי ההוא טורא** ואסף קברה של מרים להר ההוא (של משה) **אחיד לתרי סטרי** אחז בשני הצדדים, **ועל דא אתקרי הר העברים** לכן, נקרא הר העברים, **דתרי סטרי טורא** על שם המעבר שיש בין שני צדי ההר **דמעברי ואחיד לסטרא דא ולסטרא דא** והמעבר אחוז בצד זה ובצד זה, בימין ובשמאל.

7. <u>הצדיקים מבטלים את הגזירה.</u>

זכאה חולקהון דצדיקייא בעלמא דין ובעלמא דאתי אשרי חלק הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא. **ואף על גב דאינון באתר אחרא בעלמא אחרא עלאה** אף על פי שהם במקום אחר בעולם אחר עליון, **זכותהון קיימא בעלמא דא לדרי דרין** זכותם עומדת בעולם הזה לדורי דורות. **ובשעתא דישראל תייבין בתיובתא קמי קב״ה וגזירה אתגזר עלייהו** בשעה שישראל חוזרים בתשובה לפני הקב״ה, (אבל) גזירה נגזרה עליהם, **כדין קארי קב״ה לצדיקייא דקיימי קמיה לעילא ואודע לון** אז קורא הקב״ה את הצדיקים העומדים לפניו למעלה, ומודיע להם (מהי הגזירה), **ואינון מבטלי ההיא גזרה, וחייס קב״ה עלייהו דישראל** והם מבטלים את הגזירה הזו, וחס הקב״ה על ישראל.

זכאין אינון צדיקייא דעלייהו אשרי הצדיקים, **כתיב** עליהם הכתוב אומר (ישעיה נח 11): **וְנָחֲךָ ה׳ תָּמִיד[9] וגו׳:**

---

[8] חסד

[9] ה׳ ינחה אותך תמיד (הפטרת שחרית יום כיפור)